

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ตามลำดับ ต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. สรุปผล
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ
  - 4.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป
  - 4.2 ข้อเสนอแนะการนำไปใช้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ ข้อเสนอแนะและยุทธศาสตร์การปฏิบัติ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อสร้างและพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อประเมินยุทธศาสตร์เพื่อการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากร สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม โดยการทดลองใช้

สรุปผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ ข้อเสนอแนะและยุทธศาสตร์ การปฏิบัติ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรในโรงเรียน สรุปได้ดังนี้
  - 1.1 สภาพปัญหา สภาพปัญหาการปฏิบัติงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรใน โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับ

ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านที่ 3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้านที่ 1 ความพอประมาณ และ ด้านที่ 2 ความมีเหตุผล

1.2 ความต้องการ ความต้องการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านที่ 2 ความมีเหตุผล ด้านที่ 3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดี และด้านที่ 1 ความพอประมาณ

1.3 ข้อเสนอแนะ ผู้เสนอแนะความคิดเห็นในแต่ละด้าน โดยเรียงลำดับค่าความถี่จากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก สรุปได้ดังนี้ ด้านที่ 1 ความพอประมาณ บุคลากรควรมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตสำนึกที่ดี และไม่โลภ ด้านที่ 2 ความมีเหตุผล บุคลากรควรรู้จักเป็นผู้ให้ มีสติ และยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ด้านที่ 3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดี บุคลากรควรติดตามข่าวสารข้อมูลทุกด้าน เอื้อเฟื้อต่อเพื่อนมนุษย์ และทำงานอย่างซื่อสัตย์ สุจริต

1.4 ยุทธศาสตร์การปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม จากการศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอแนะ ครั้งที่ 1 ควรมุ่งเน้นในด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี เป็นอันดับแรก จากผลการศึกษาสภาพปัญหา พบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าทุกด้าน รองลงมาคือ ด้านความพอประมาณ และความมีเหตุผล ด้านภูมิคุ้มกันที่ดี ด้านความพอประมาณ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคือ 1) พัฒนาศักยภาพด้านความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ส่งเสริมการปฏิบัติตามเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงของบุคลากร 3) จัดโครงการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ผลการสร้างและพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการปฏิบัติของบุคลากรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้กรอบแนวคิด 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความพอประมาณ แบ่งเป็น ความพอประมาณด้านจิตใจ ความพอประมาณด้านสังคม ความพอประมาณด้านทรัพยากรธรรมชาติ ความพอประมาณด้านเทคโนโลยีในด้านเทคโนโลยี ความพอประมาณด้านเศรษฐกิจเศรษฐกิจ 2) ด้านความมีเหตุผล แบ่งเป็น ความมีเหตุผลด้านยึดความประหยัด ความมีเหตุผลด้านการยึดอาชีพที่สุจริต ความมีเหตุผลด้านละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ ความมีเหตุผลด้านความพยายามหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก ความมี

เหตุผลด้านการปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี 3) ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง แบ่งเป็น มีความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง ขยัน อดทนและแบ่งปัน 4) ด้านเงื่อนไขความรู้ แบ่งเป็น ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการ ความรอบคอบในการเชื่อมโยงความรู้กับการวางแผน ความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ 5) ด้านเงื่อนไขคุณธรรม แบ่งเป็น มีความตระหนักในคุณธรรมความซื่อสัตย์ สุจริต มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ ไม่ตระหนี่

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากร พบว่าสภาพปัญหาการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปัญหาด้านความพอประมาณ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาด้านความพอประมาณ มีเป้าหมายได้แก่ บุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ยุทธศาสตร์การพัฒนา 3 ยุทธศาสตร์คือ

- 1) พัฒนาบุคลากรด้านความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) ส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงของบุคลากร
- 3) จัดโครงการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำมาพัฒนาให้บุคลากรสามารถปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความประมาณด้านสังคม 2) ความพอประมาณด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3) ความพอประมาณด้านเทคโนโลยี 4) ความพอประมาณด้านเศรษฐกิจ วิธีดำเนินการ ได้แก่ พัฒนาบุคลากรให้มีความพอประมาณทั้ง 4 ด้าน โดยอบรมและปฏิบัติ การวัดและประเมินผล โดยการสังเกต การสัมภาษณ์การประเมินเพิ่มสะสมงาน โครงการ/กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมออมทรัพย์ กิจกรรมเกษตรพอเพียง สภาพปัญหาการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปัญหาด้านความมีเหตุผล มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาด้านความมีเหตุผล มีเป้าหมายได้แก่ บุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ยุทธศาสตร์การพัฒนา ได้แก่ 1) ความมีเหตุผลด้านยึดความประหยัด 2) ความมีเหตุผลด้านยึดถือการประกอบอาชีพสุจริต 3) ความมีเหตุผลด้านละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ 4) ความมีเหตุผลด้านการปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี วิธีดำเนินการ ได้แก่ พัฒนาบุคลากรให้มีความมีเหตุผลทั้ง 4 ด้าน โดยอบรมและปฏิบัติ การวัดและประเมินผล โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การประเมินเพิ่มสะสมงาน กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมบันทึกบัญชีรายรับรายจ่าย สภาพปัญหาการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปัญหาด้านภูมิคุ้มกันที่ดี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาด้านภูมิคุ้มกันที่ดี มีเป้าหมายได้แก่ บุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ยุทธศาสตร์การพัฒนา ได้แก่ 1) มีความรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง 2) ซื่อสัตย์ ขยัน อดทน และแบ่งปัน

วิธีดำเนินการ ได้แก่พัฒนาบุคลากรให้มีภูมิคุ้มกันที่ดี ทั้ง 4 ด้าน โดยอบรมและปฏิบัติ การวัด และประเมินผล โดยการสังเกต การสัมภาษณ์การประเมินเพิ่มสะสมงาน โครงการ/กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมลดละเลิกอบายมุข

3. ผลการทดลองใช้

3.1 ผลการทดลองใช้ ที่โรงเรียนขามป้อมพิทยาคม มีกลุ่มผู้ร่วมวิจัยที่เป็น เป้าหมาย 17 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 8 คนเพื่อศึกษาผลการพัฒนายุทธศาสตร์การปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม 3 ยุทธศาสตร์คือยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาศักยภาพด้านความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการ การมอบหมายงาน และการศึกษาดูงาน ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงของบุคลากร ใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา คือ การนิเทศและเพิ่มสะสมงาน ยุทธศาสตร์ที่ 3 จัดโครงการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา คือ เพิ่มสะสมงาน และการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ดำเนินการ 2 วงรอบ ในวงรอบที่ 1 ใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการจำนวน 2 วัน การมอบหมายงาน ใน 4 กิจกรรม การจัดทำเพิ่มสะสมงานครบทุกกิจกรรม และการนิเทศ ดำเนินการใช้ 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมพบปะเป็นรายบุคคลและกิจกรรมประเมินเพิ่มสะสมงาน ในวงรอบที่ 2 การนิเทศโดยนิเทศอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องมากขึ้น ดำเนินการ 2 กิจกรรมคือ กิจกรรมพบปะเป็นรายบุคคล และกิจกรรมประเมินเพิ่มสะสมงาน ผลการทดลองใช้พบว่า ผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจ ในการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตาม สามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง มีโครงการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4 โครงการ/กิจกรรม คือ ออมทรัพย์ เกษตรพอเพียง บ้านที่กรายรับ-รายจ่าย ลดละเลิกอบายมุข มีกลยุทธ์คือ การศึกษาดูงาน การประชุมปฏิบัติการ การมอบหมายงาน เพิ่มสะสมงาน การนิเทศ และองค์ประกอบ 5 ด้านคือด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้านเงื่อนไขความรู้ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ทำให้ผู้ร่วมวิจัยทุกคน มีความรู้ความเข้าใจ สามารถปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ผลการตรวจสอบปรับปรุง หลังจากทดลองใช้ยุทธศาสตร์เพื่อการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรในโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม แล้วเพื่อยืนยันความถูกต้อง เหมาะสมจึงได้จัดทำ Focus group Discussion ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่ เห็นว่า ยุทธศาสตร์ 3 ยุทธศาสตร์ มีความเหมาะสม คือ 1) พัฒนาศักยภาพด้านความรู้ ความเข้าใจใน

การปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงของบุคลากร 3) จัดโครงการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.2 และพบว่า สามารถปฏิบัติทั้ง 5 ด้าน ได้ทั้งด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ด้านเงื่อนไข ด้านเงื่อนไขคุณธรรม นอกจากนี้ยังได้เสนอแนะให้มุ่งเน้นกับบุคลากรทุกคน โดยการใช้เพิ่มผลงาน เป็นเครื่องชี้วัดเชิงรูปธรรม เพื่อพัฒนาความก้าวหน้า ในการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปยุทธศาสตร์ขั้นสุดท้าย วิสัยทัศน์ บุคลากรในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม มุ่งเน้นการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พันธกิจ

1) ส่งเสริมการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) มุ่งเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี 3) มุ่งเน้นความพอประมาณ 4) มุ่งเน้นความมีเหตุผล 5) มุ่งเน้นความรู้ 6) มุ่งเน้นคุณธรรม จริยธรรม ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาบุคลากรด้านความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถทำให้เกิด ความพอประมาณ ประกอบด้วย 1) ความพอประมาณด้านจิตใจ 2) ความพอประมาณด้านสังคม 3) ความพอประมาณด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) ความพอประมาณด้านเทคโนโลยี 5) ความพอประมาณด้านเศรษฐกิจ ความต้องการ/เป้าหมายของการพัฒนา 1) การมีจิตใจสงบ เยือกเย็น 2) การมีจิตใจไม่อิจฉา 3) การมีจิตไม่ละโมภ 4) การมีเมตตาเอื้ออาทร 5) การมีจิตสำนึกที่ดี 6) การมีความเข้าใจประนีประนอม 7) การนึกถึงประโยชน์ส่วนรวม 8) การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในครอบครัว 9) การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน 10) การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน 11) การใช้จ่ายอย่างประหยัด 12) การใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ 13) การรณรงค์รักษาทรัพยากร ธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืน 14) การพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาท้องถิ่น 15) การมีความเป็นอยู่อย่างพอดี 16) การพอมีพอกิน 17) การใช้จ่ายประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย 18) การซื้อสิ่งของไม่หรรษา เกินตัว 19) การไม่สร้างหนี้สินเกินตัว กิจกรรม/กลยุทธ์ กิจกรรมออมทรัพย์การวางแผนและวิเคราะห์โครงการตามกรอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สร้างความรู้ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รายละเอียดของกิจกรรม กิจกรรมออมทรัพย์วันละบาท กลุ่มผู้ร่วมวิจัยฝากเงินออมทรัพย์ประจำวัน วันละหนึ่งบาทกับเจ้าหน้าที่การเงินประจำกลุ่ม วางแผนนำเงินรายได้มาแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ใช้ในการออม 20 % ใช้ในการยังชีพ 60 % ใช้ในการทำบุญ งานสังคม และอื่น ๆ 20 % ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงของบุคลากร สามารถทำให้เกิด ความมีเหตุผล

ประกอบด้วย 1) ความมีเหตุผลด้านขีดความประหยัด 2) ความมีเหตุผลด้านการยึดอาชีพสุจริต 3) ความมีเหตุผลด้านละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ 4) ความมีเหตุผลด้านความพยายามหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก 5) ความมีเหตุผลด้านการปฏิบัติตนในแนวทางที่ ความต้องการ/เป้าหมายของการพัฒนา 1) ตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอประมาณใน มิติต่างๆ อย่างมีเหตุผล 2) ตัดสินใจจากเหตุปัจจัยและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง 3) ปฏิบัติหน้าที่และอาชีพด้วยความซื่อตรง 4) ภูมิใจในอาชีพที่สุจริต 5) อุดหนุนกับการประกอบอาชีพและการงานที่ถูกต้อง แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพ 6) ไม่คิดแก่งแย่งผลประโยชน์จากบุคคลอื่น 7) พยายามแสวงหาหนทางแก้ไขปัญหา 8) ทำกิจกรรมที่จะหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก 9) เป็นแบบอย่างที่ดี 10) ลด ละเลิกสิ่งชั่วกิเลส 11) ไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตนเอง 12) ไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตนเอง 13) พยายามเพิ่มพูน รักษาความดีในห้วงงามสมบูรณ์ กิจกรรม/กลยุทธ์ กิจกรรมเกษตรพอเพียง-มีการวางแผนอย่างรอบคอบและวิเคราะห์โครงการตามกรอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงรายละเอียดของกิจกรรม สวนมะละกอและพริกเพื่ออาหารกลางวันนักเรียน เลี้ยงปลาเพื่ออาหารกลางวันนักเรียน ปลูกข้าวเพื่ออาหารกลางวัน เลี้ยงหมูป่า ยุทธศาสตร์ที่ 3 จัด โครงการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถทำให้เกิด ความมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ประกอบด้วย 1) มีความรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง 2) ชยัน อุดหนุน และแบ่งปัน ความต้องการ/เป้าหมายของการพัฒนา 1) การมีความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง 2) การชยัน อุดหนุนและแบ่งปัน กิจกรรม/กลยุทธ์ กิจกรรมบันทึกรายรับรายจ่าย วางแผนการดำรงชีวิตประจำวัน รายละเอียดของกิจกรรม กลุ่มผู้ร่วมวิจัยทุกคน ทำบัญชีรายรับรายจ่าย สามารถทำให้เกิด ความรู้ประกอบด้วย 1) ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการ 2) ความรอบคอบในการเชื่อมโยงความรู้กับการวางแผน 3) ความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ ความต้องการ/เป้าหมายของการพัฒนา 1) ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการ 2) ความรอบคอบในการเชื่อมโยงความรู้กับการวางแผน 3) ความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ กิจกรรม/กลยุทธ์ กิจกรรมลดละเลิกอบายมุข จัดช่องทางให้ความรู้/ข้อมูลข่าวสารในหลายรูปแบบ ศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ต่างๆ รายละเอียดของกิจกรรม กิจกรรมปลอดเหล้าในโรงเรียน กิจกรรมปลอดบุหรี่ในโรงเรียน สามารถทำให้เกิด คุณธรรม ประกอบด้วย 1) มีความตระหนักในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต 2) มีความซื่อสัตย์ สุจริต 3) มีความอดทน 4) มีความเพียร 5) ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ ความต้องการ/เป้าหมายของการพัฒนา 1) การมีความตระหนักในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต 2) การมีความซื่อสัตย์ สุจริต 3) การมีความอดทน 4) การมีความเพียร 5) การใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ กิจกรรม/กลยุทธ์

กิจกรรมลดละเลิกอบายมุข เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ด้วยความอดทน ราชละเอียดของกิจกรรม กิจกรรมปลอดการพนันในโรงเรียน

สรุปได้ว่า การพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม โดยการศึกษา การพัฒนาและการทดลองใช้ที่โรงเรียนขามป้อมพิทยาคม โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) 4 ขั้นตอน จำนวน 2 วนรอบ ประกอบด้วย ขั้นการวางแผน ขั้นการปฏิบัติ ขั้นการสังเกต และขั้นการสะท้อนผล ใช้กลยุทธ์การศึกษาดูงาน การประชุมเชิงปฏิบัติการ การมอบหมายงาน การจัดทำเพิ่มสะสมงานและการนิเทศ วิสัยทัศน์ คือ บุคลากรในโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม มุ่งเน้นการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พันธกิจ ได้แก่ 1) ส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) มุ่งเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี 3) มุ่งเน้นความพอประมาณ 4) มุ่งเน้นความมีเหตุผล 5) มุ่งเน้นความรู้ 6) มุ่งเน้นคุณธรรมจริยธรรม สภาพปัญหาการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ 1) บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านความมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเองด้านเงื่อนไขความรู้ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม 2) บุคลากรยังไม่สามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านความมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ด้านเงื่อนไขความรู้ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม 3) ในการดำเนินชีวิตของบุคลากรยังขาด โครงการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านความมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเองด้านเงื่อนไขความรู้ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ประเด็น ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) พัฒนาบุคลากรด้านความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงของบุคลากร 3) จัดโครงการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) เพื่อพัฒนาบุคลากรด้านความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงของบุคลากร 3) เพื่อจัดโครงการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป้าหมาย ได้แก่ 1) บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) บุคลากรสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง 3) มีโครงการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) มีแผนงาน/โครงการพัฒนาบุคลากรเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) จัดประชุม/อบรม/สัมมนา/ศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต 3) จัดกิจกรรมส่งเสริมการดำเนินชีวิต ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วิธีการ/แนวทาง ได้แก่ 1) ประชุมคณะครู/อบรม/สัมมนาให้ความรู้ความเข้าใจและเกิดความตระหนักในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) จัดทำโครงการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) ศึกษา/ดูงาน/แหล่งเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) จัดช่องทางให้ความรู้/ข้อมูลข่าวสารในหลายรูปแบบ 5) สร้างความตระหนักให้บุคลากร ได้ประหยัด อดออม โดยมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินเพื่อให้มีเงินเก็บออม 6) อบรม สัมมนา ศึกษาดูงานเกี่ยวกับชีวิตพอเพียงจากแหล่งเรียนรู้ที่เป็นแบบอย่าง 7) ปฏิบัติตนให้มีจิตอาสา จิตสาธารณะ ช่วยเหลือตนเอง ผู้อื่น และสังคม 8) บุคลากรประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 9) ดำเนินชีวิตแบบพอเพียง ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู 10) ร่วมงานประเพณีกับชุมชน 11) มีส่วนร่วมพัฒนาสิ่งแวดล้อมล้อมรอบชุมชน 11) วิเคราะห์ภารกิจ ประเมินสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการที่จะพัฒนาตนเองบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 12) กำหนดโครงการพัฒนาบุคลากร 4 โครงการให้สอดคล้องกับความจำเป็นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 13) จัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่บุคลากรอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง 14) เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม 15) นิเทศ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการพัฒนา โครงการ/กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมออมทรัพย์ กิจกรรมเกษตรพอเพียง กิจกรรมบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่าย กิจกรรมลดละเลิก อบายมุข การวัดและประเมินผล ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การประเมินแฟ้มสะสมงาน และทำให้กลุ่มผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจสามารถปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ทุกคน บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัยเป็นอย่างดี

อภิปรายผล

ผู้วิจัยมีข้อค้นพบสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. สภาพปัญหา ความต้องการ ข้อเสนอแนะและยุทธศาสตร์ การปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรในโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม

1.1 สภาพปัญหา การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปาน

กลางเรียงตามอันดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้อาจ
 เนื่องจากบุคลากรยังมีพฤติกรรมบริโภคนิยม ใช้สินค้าราคาแพง ไม่รู้จักวางแผนการใช้จ่าย
 ชอบพึ่งพาผู้อื่น ไม่กระตือรือร้น ชอบความสบาย มีความอดทนต่อความยากลำบากน้อย
 สอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของกาญจนาศิริ จันทร์เสนา (2543 : 78) ที่ศึกษาเรื่องการดำเนินงาน
 โครงการเกษตรครบวงจรตามแนวทฤษฎีใหม่ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
 จังหวัดชัยภูมิ และพบว่าการดำเนินงานโครงการเกษตรครบวงจร ตามแนวทฤษฎีใหม่ โรงเรียน
 มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปาน
 กลาง และของณรงค์ฤทธิ์ คอนศรี (2543 : 102) ที่ศึกษาเรื่องสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความ
 ต้องการในการบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการเสริมธุรกิจพอเพียงในโรงเรียน
 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ และพบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตาม
 โครงการเสริมธุรกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา มีการปฏิบัติและปัญหาในการปฏิบัติอยู่ใน
 ระดับปานกลาง นอกจากนี้การวิจัยครั้งนี้ยังพบว่าสภาพปัญหาการปฏิบัติงานตามหลักปรัชญา
 ของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน
 พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านที่ 3
 การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้านที่ 1 ความพอประมาณ และ ด้านที่ 2 ความมีเหตุผล สอดคล้องกับ
 สุเมธ ดันติเวชกุล (2542 : 2543) ที่เสนอไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล คือ ความ
 สามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตาม
 อรรถภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสวัตถุนิยม มีอิสรภาพไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด
 กล่าวโดยสรุปคือ หันกลับมายึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต ที่ส่งผลให้สามารถพึ่งตนเอง
 ได้และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัฒนาการณ์ ฉัตรวิโรจน์ (2545 : 117) ที่ศึกษาเรื่อง บทบาท
 ของครูในการส่งเสริมความรู้เศรษฐกิจพอเพียงใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
 จังหวัดขอนแก่น แล้วพบว่า ครูมีบทบาทในการส่งเสริมความรู้เศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับ
 ปานกลางปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติบทบาทของครู ได้แก่ 1) เจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียน
 การสอนเศรษฐกิจพอเพียง 2) การสนับสนุนจากหน่วยงานเอกชน 3) การสนับสนุนจาก
 โรงเรียนและ 4) รายวิชาที่สอน เมื่อวิเคราะห์ด้วยสถิติพบว่า การปฏิบัติหน้าที่บทบาทของครูใน
 การส่งเสริมความรู้เศรษฐกิจพอเพียง มีปัญหาในด้านผู้เรียนมากที่สุด รองลงมาคือด้านผู้บริหาร
 และเพื่อนร่วมงาน สอดคล้องกับสันติ พรหมจันทร์ (2546 : 120) ที่ศึกษาสภาพและปัญหาการ
 ดำเนินงานโครงการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ในโรงเรียน
 เกษนนำ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดเลยพบว่าสภาพ และ

ปัญหาการดำเนินงาน โครงการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดเลย สภาพการดำเนินงาน โครงการอยู่ในระดับ “ปานกลาง” เช่นเดียวกับ สมศักดิ์ ลาดี (2543 : 125) ที่ศึกษาโครงการดำเนินงาน โครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า ผลการดำเนินงานมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “ปานกลาง” และสอดคล้องกับณรงค์ฤทธิ์ คอนศรี (2543 : 102) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตาม โครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 49 คน ผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียนจำนวน 46 คน และครูผู้สอนจำนวน 99 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตาม โครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษามีการปฏิบัติและปัญหาในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งด้านการเตรียมการ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการกำกับ ติดตาม และประเมินผลความต้องการที่สำคัญในการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ตาม โครงการนี้ได้แก่ การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร สถานที่ และงบประมาณ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การบูรณาการ โครงการเศรษฐกิจพอเพียงกับรายวิชาต่างๆ และการกำกับติดตาม ประเมินผลอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ

1.2 ความต้องการการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและ รายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงตามอันดับค่าเฉลี่ย คือ ความมีเหตุผล ส่วนความพอประมาณและการมีภูมิคุ้มกันที่ดีมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ความต้องการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านที่ 2 ความมีเหตุผล ด้านที่ 3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดี และด้านที่ 1 ความพอประมาณ ที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาท สังคมเปลี่ยนไป ค่าครองชีพสูง สังคมแก่งแย่ง สอดคล้องกับ นิคม มุสิกคามะ (2542 : 263) ให้ความเห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางพัฒนาตามทฤษฎีใหม่ ที่ทำให้ประเทศไทยอยู่ในสังคมโลกได้อย่างสง่างามน่าภูมิใจ โดยที่สามารถผลิตทรัพยากรได้ตามภูมิปัญญา และเทคโนโลยีแบบไทย มีความพอเพียงในครอบครัว ชุมชนมีความเข้มแข็งช่วยตนเองได้ วิธีชีวิตความเป็นอยู่ที่สอดคล้องกับหลักธรรมคำสอนใน

ศาสนา มีสังคมที่สงบสุข กินดีอยู่ดีขึ้น การผลิตอุดมสมบูรณ์พอเพียงที่จะค้าขายไปยังต่างประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของปรัชญา ไชยโย (2551 : 51) ได้ศึกษาการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนำชีวิตสู่เศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน โรงเรียนหนองบัวราชบุรีบำรุง อำเภอเมือง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลประเมินบริบทของโครงการเกี่ยวกับความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของโครงการกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 นโยบายโรงเรียน และความต้องการจำเป็นของโรงเรียนมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ พรนภา เสมอพิทักษ์ (2551 : 202) ได้ศึกษา ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ครูผู้สอน ผู้รับผิดชอบงานวิชาการ และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวม อยู่ในระดับมาก ด้านหลักสูตรและงานจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ วชิราวุธ ปานพรม (2551 : 175) ได้ศึกษาสภาพและประสิทธิผลการจัดการศึกษาตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สกลนครเขต 1 พบว่า ประสิทธิภาพการศึกษิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน ในโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สกลนครเขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.3 ข้อเสนอแนะการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ส่วนใหญ่ เสนอแนะให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตสำนึกที่ดี ไม่โลภ รู้จักเป็นผู้ให้ มีสติ ยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ติดตามข่าวสารข้อมูลทุกด้าน เอื้อเฟื้อต่อเพื่อนมนุษย์ ทำงานอย่างซื่อสัตย์ สุจริต ที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก แบบสอบถามปลายเปิดมีผู้เสนอแนะความคิดเห็นในแต่ละด้าน โดยเรียงลำดับค่าความถี่จากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ด้านที่ 1 ความพอประมาณ บุคลากรควรมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตสำนึกที่ดี และไม่โลภ ด้านที่ 2 ความมีเหตุผล บุคลากรควรรู้จักเป็นผู้ให้ มีสติ และยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ด้านที่ 3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดี บุคลากรควรติดตามข่าวสารข้อมูลทุกด้าน เอื้อเฟื้อต่อเพื่อนมนุษย์ และทำงานอย่างซื่อสัตย์ สุจริต สอดคล้องกับ วรนุช อุษณกร (2544 : 46) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจ

พอเพียงในแง่มุมต่าง ๆ เอาไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชน เมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิด เพื่อเลี้ยงสังคม

นั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่ตนไม่ได้เป็นเจ้าของ เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล นั้น คือความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เคັครื้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตาม ฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญคือ ไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่มีพันธนาการอยู่กับสิ่งใด โดยสรุปคือหันกลับมายึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต และ สอดคล้องกับงานวิจัยของสัททยา พลบ่อพี (2548 : 97) พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งเป็น 3 ประการ คือ พอประมาณ ได้แก่ พอประมาณกับ ศักยภาพของตน พอประมาณกับสภาพแวดล้อม และไม่โลภเกินไปจนเบียดเบียนผู้อื่น มีเหตุผล ได้แก่ ไม่ประมาท รู้ถึงสาเหตุ พิจารณาค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และคำนึงถึงผลกระทบที่จะ เกิดขึ้นจากการกระทำ มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ได้แก่ พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ พึ่งตนเองได้ทาง สังคม คำนึงถึงผล ระยะยาวมากกว่าระยะสั้น รู้เท่าทันและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่ง คุณลักษณะทั้ง 3 ประการ จะเกิดขึ้นได้จากการพัฒนาความรู้และคุณธรรม ซึ่งเป็นเงื่อนไขหลัก ของการพัฒนาคน กิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนที่ดำเนินการตามปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง สามารถแบ่งได้ 4 ด้าน คือ กิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านเศรษฐกิจ กิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านสังคม กิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านสิ่งแวดล้อมและ กิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านจิตใจ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จำเป็นต้องมีการดำเนิน ไปพร้อมกัน อย่างสมดุล จึงจะสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในชุมชนได้ การเรียนรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาคน ไปสู่คุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 2 รูปแบบ คือ การเรียนรู้เพื่อ พัฒนาคน โดยตรง และการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาระบบที่ช่วยสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง แนวทาง ยกระดับคนในชุมชน ให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ การพัฒนาความรู้และคุณธรรมในตัวบุคคลผ่านการศึกษารทั้งในระบบและนอกระบบ และการ พัฒนาชุมชนให้มีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 4 ด้าน อย่างสมดุล เพื่อนำไปสู่ ความยั่งยืนและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

1.4 ยุทธศาสตร์การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากร ในโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม พบว่า มี 3 ยุทธศาสตร์คือ ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) พัฒนาบุคลากรด้านความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง 2) ส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง ของบุคลากร 3) จัด โครงการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้น เพื่อให้เกิดการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือการมีภูมิคุ้มกันที่ดีใน ด้านมีความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง ด้านความพอประมาณ มีความเป็นอยู่อย่างพอดี

พัฒนาเทคโนโลยีจาก ภูมิปัญญาท้องถิ่น พอมีพอกิน ด้านความมีเหตุผล ตัดสินใจจากเหตุ
 ปัจจัยและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากยุทธศาสตร์การปฏิบัติ
 ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วน
 จังหวัดมหาสารคาม จากการศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอแนะ ครั้งที่ 1
 ควรมุ่งเน้นในด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี เป็นอันดับแรก จากผลการศึกษาสภาพปัญหา พบว่า
 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าทุกด้าน รองลงมาคือ ด้านความพอประมาณ และความมีเหตุผล ด้านภูมิคุ้มกัน
 ที่ดี ด้านความพอประมาณ และสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุพงศ์ ถาวรวงศ์ (2542 : 97) ได้
 ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองแบบพอเพียง ตาม
 แนวพระราชดำริ ในจังหวัดจันทบุรี และเพื่อศึกษาแนวโน้มในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
 พึ่งตนเองแบบพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ ในจังหวัดจันทบุรี ในด้านการพัฒนาองค์การทาง
 เศรษฐกิจและด้านการพัฒนาบุคลากร ผู้ศึกษาได้ศึกษาจากข้อมูล เอกสาร งานวิจัย และรายงาน
 ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้บริหารระดับนโยบายของ
 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 18 ท่านนำมาวิเคราะห์ และสรุปผล ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและ
 ข้อเสนอแนะในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองแบบพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ
 ในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งจำแนกออกเป็น 9 ด้านตามกรอบนโยบายกระทรวงมหาดไทย ในทุกด้าน
 มีปัญหา เกิดขึ้นใน 2 ภาคคือภาครัฐและภาคประชาชน คือ ด้านบุคลากรภาครัฐไม่เพียงพอ ขาด
 คุณภาพ ประชาชนไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร การจัดตั้งกลุ่มยาก เพราะประชาชนในจังหวัด
 จันทบุรีดำรงชีวิตลักษณะปัจเจกชนนิยม ไม่ชอบวุ่นวาย มีหลังคาเรือนห่างกัน ยกเว้นในอำเภอ
 โป่งน้ำร้อนอำเภอสอยดาว และกิ่งอำเภอแก่งหางแมวที่ประชากรส่วนใหญ่มาจากการย้ายถิ่น
 และอยู่รวมกลุ่มกัน แต่ยากจนและไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ด้านงบประมาณและด้านวัสดุ
 อุปกรณ์ที่จำกัดในการให้บริการมีไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชน และมีผู้ใช้บริการ
 มากขึ้น ด้านการบริหารจัดการ พบว่า ผู้บริหารไม่ค่อยมีวิสัยทัศน์ในการวิเคราะห์ พยากรณ์
 สถานการณ์ผู้ปฏิบัติงานขาดความเอาใจใส่ในงานที่รับผิดชอบ และณรงค์ฤทธิ์ ดอนศรี
 (2543 : 102) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการบริหารการจัดกิจกรรม
 การเรียนรู้ตาม โครงการเศรษฐกิจพอเพียงใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
 ชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียนจำนวน 49 คน ผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียน
 จำนวน 46 คน และครูผู้สอนจำนวน 99 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความ
 คิดเห็นที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป
 เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า การจัด

กิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการเสริมธุรกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษาศึกษามีการปฏิบัติและปัญหาในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งด้านการเตรียมการ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการกำกับ ติดตาม และประเมินผลความต้องการที่สำคัญในการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการนี้ได้แก่ การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร สถานที่ และงบประมาณ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การบูรณาการ โครงการเสริมธุรกิจพอเพียงกับรายวิชาต่าง ๆ และการกำกับ ติดตาม ประเมินผลอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ

2. การสร้างและพัฒนาบุคลากรเพื่อการพัฒนาการปฏิบัติของบุคลากรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน สภาพปัญหาการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาด้านความพอประมาณ มีเป้าหมายได้แก่ บุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ยุทธศาสตร์การพัฒนา 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) พัฒนาบุคลากรด้านความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ส่งเสริมการปฏิบัติตามเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงของบุคลากร 3) จัดโครงการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เกิดผลดีต่อบุคลากรสามารถปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ 1) ความประมาณด้านสังคม 2) ความพอประมาณด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3) ความพอประมาณด้านเทคโนโลยี 4) ความพอประมาณด้านเศรษฐกิจ วิธีดำเนินการ ได้แก่ พัฒนาบุคลากรให้มีความพอประมาณทั้ง 4 ด้านโดยอบรมและปฏิบัติ การวัดและประเมินผล โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การประเมินเพิ่มสะสมงาน โครงการ/กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมออมทรัพย์ กิจกรรมเกษตรพอเพียง สภาพปัญหาการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปัญหาด้านความมีเหตุผล มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาด้านความมีเหตุผล มีเป้าหมายได้แก่ บุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ยุทธศาสตร์การพัฒนา ได้แก่ 1) ความมีเหตุผลด้านยึดความประหยัด 2) ความมีเหตุผลด้านยึดถือการประกอบอาชีพสุจริต 3) ความมีเหตุผลด้านละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ 4) ความมีเหตุผลด้านการปฏิบัติตามในแนวทางที่ดี วิธีดำเนินการ ได้แก่ พัฒนาบุคลากรให้มีความมีเหตุผลทั้ง 4 ด้าน โดยอบรมและปฏิบัติ การวัดและประเมินผล โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การประเมินเพิ่มสะสมงาน โครงการ/กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมบันทึกรายรับรายจ่าย สภาพปัญหาการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปัญหาด้านภูมิคุ้มกันที่ดี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาด้านภูมิคุ้มกันที่ดี มีเป้าหมายได้แก่ บุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ยุทธศาสตร์การพัฒนา ได้แก่ 1) มีความรู้รอบรอบ และระมัดระวัง 2) ซื่อสัตย์ ขยัน อดทน และแบ่งปัน วิธีดำเนินการ ได้แก่ พัฒนาบุคลากรให้มีภูมิคุ้มกันที่ดี ทั้ง 4 ด้านโดยอบรมและปฏิบัติ การวัดและประเมินผล โดยการสังเกต การสัมภาษณ์การประเมินเพิ่มสะสมงาน โครงการ/กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมลดละเลิกอบายมุข

3. การทดลองใช้ โดยการนำร่างยุทธศาสตร์ไปทดลองใช้ในโรงเรียนขามป้อมพิทยาคม ดำเนินการตามวงจร PAOR จำนวน 2 วงรอบแต่ละวงรอบประกอบด้วยกลยุทธ์ดังนี้ วงรอบที่ 1 มีกลยุทธ์ 1) ศึกษาดูงาน 2) ประชุมเชิงปฏิบัติการ 3) มอบหมายงาน 4) เพิ่มสะสมงาน 5) นิเทศ ส่วน วงรอบที่ 2 ประกอบด้วยกลยุทธ์ 1) การนิเทศ โดยพบปะเป็นรายบุคคลแบบใกล้ชิดและมีความถี่ในการนิเทศมากขึ้น

3.1 ผลการทดลองใช้ พบว่า การพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ด้านความพอประมาณ ประกอบด้วย ความพอประมาณด้านสังคม ความพอประมาณด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความพอประมาณด้านเทคโนโลยี ความพอประมาณด้านเศรษฐกิจ ด้านความมีเหตุผล ประกอบด้วย ความมีเหตุผลด้านยึดความประหยัด ความมีเหตุผลด้านยึดถือการประกอบอาชีพสุจริต ความมีเหตุผลด้านละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ ความมีเหตุผลด้านการปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ด้านการมีภูมิคุ้มกัน ประกอบด้วย มีความรู้ รอบรอบ และระมัดระวัง ซื่อสัตย์ ขยัน อดทน และแบ่งปัน ด้านเงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการ ความรอบรอบในการเชื่อมโยงความรู้กับการวางแผน ความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ ด้านเงื่อนไขคุณธรรมประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากร่างยุทธศาสตร์การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ครั้งที่ 3 องค์ประกอบตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 5 ด้านคือ 1) ด้านความพอประมาณ ประกอบด้วยความพอประมาณด้านสังคม ความพอประมาณด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความพอประมาณด้านเทคโนโลยี ความพอประมาณด้านเศรษฐกิจ ด้านความมีเหตุผล ประกอบด้วยความมีเหตุผลด้านยึดความประหยัด ความมีเหตุผลด้านยึดถือการประกอบอาชีพสุจริต 2) ความมีเหตุผลด้านละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ ความมี

เหตุผลด้านการปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี 3) ด้านการมีภูมิคุ้มกัน ประกอบด้วย มีความรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง และซื่อสัตย์ ขยัน อดทน และแบ่งปัน 4) ด้านเงื่อนไขความรู้ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการ ความรอบคอบในการเชื่อมโยงความรู้กับการวางแผน ความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ 5) ด้านเงื่อนไขคุณธรรมประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ สอดคล้องกับ อภิรัช พันธ์เสน (2549 : 57) เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งใน การพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะ การพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุค โลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก ภายในทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ ละเอียดความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ ลาติ (2543 : 89) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการดำเนินงาน โครงการเศรษฐกิจพอเพียง ใน โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียน ครู และนักเรียนรวมทั้งสิ้น 580 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสำรวจ และแบบสอบถาม ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้นำมาวิเคราะห์ เพื่อคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบน มาตรฐานผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาด กลางที่จัดการศึกษา 3 ระดับ เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีพื้นที่ระหว่าง 21-30 ไร่ มีพื้นที่และแหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตร ผลการดำเนินงานการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และการหาแหล่งงบประมาณสนับสนุน โครงการส่วนการวางแผนงานวิชาการ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีการปฏิบัติอยู่ใน ระดับมากปัญหาการดำเนินงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการใช้ทรัพยากร ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านการหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนโครงการ และด้านการให้

ชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ยกเว้นด้านการวางแผนงานวิชาการ และการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนมีปัญหาในระดับน้อย โรงเรียนต้องการให้มีการวางแผนการจัด กิจกรรม การเรียนรู้ ครูมีความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง การได้รับงบประมาณสนับสนุนอย่าง เพียงพอ และผู้ปกครองเห็นความสำคัญและสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม และของ กาญจนาศิริ จันทร์เสนา (2543 : 78) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงาน โครงการเกษตรครบวงจรตาม แนวทฤษฎีใหม่ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้ประชากรที่ ศึกษาวิจัยเป็น โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ที่ดำเนินกิจกรรม โครงการเกษตรครบวงจรตามแนวทางทฤษฎีใหม่จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนจัตุรัสวิทยา การและ โรงเรียนบ้านแท่นวิทยา ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน ครู-อาจารย์ นักเรียน และ ผู้ปกครอง จำนวน 326 คน ผลวิจัยพบว่า การดำเนินงาน โครงการเกษตรครบวงจร ตามแนว ทฤษฎีใหม่ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมและราย ด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับ คือ (1) ด้านบุคลากร โรงเรียนได้ดำเนินการตาม โครงการเกษตรฯ ตามนโยบายของกรมสามัญศึกษา และนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ โครงการ เกษตรฯ อยู่ในระดับมาก (2) ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนยังไม่มีศูนย์สาธิตการเกษตรให้ ความรู้สู่ชุมชน มีการดำเนินการอยู่ในระดับน้อย (3) ด้านทรัพยากร/วัตถุดิบ/ปัจจัยการผลิต สภาพพื้นที่ของโรงเรียนมีขนาดเหมาะสมต่อการดำเนินงานอยู่ในระดับ มาก (4) ด้าน งบประมาณโรงเรียนได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมสามัญศึกษา และได้รับการ สนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนอยู่ในระดับน้อย ส่วนปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงาน โครงการเกษตรครบวงจรตามแนวทางทฤษฎีใหม่ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมและราย ได้อยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับดังนี้คือ (1) ด้าน ทรัพยากร/วัตถุดิบ/ปัจจัยการผลิต สภาพของดินไม่เหมาะสมต่อการเกษตรขาดแคลนน้ำ ใน การสนับสนุนโครงการเกษตร (2) ด้านบริหารจัดการ โรงเรียนไม่สามารถจัดตั้งศูนย์สาธิตให้ ความรู้ด้านการเกษตรแก่ชุมชน โรงเรียนไม่สามารถนำครูและนักเรียนไปศึกษาดูงานเกษตร นอกพื้นที่ (3) ด้านบุคลากร โรงเรียนขาดครูผู้สอนด้านวิชาเกษตร โดยตรง (4) ด้านงบประมาณ โรงเรียนได้รับการจัดสรรงบประมาณจากกรมสามัญศึกษา ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานด้าน การเกษตรตามโครงการฯ

3.2 ผลการตรวจสอบปรับปรุง ตรวจสอบยืนยันเพื่อสามารถนำมาใช้ในบริบท อื่นของ องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม โดยการนำมาประชุม Focus group ประกอบด้วยผู้บริหาร 20 โรงเรียน รวม 20 คน ผลการประชุม Focus group พบว่า ผู้บริหาร

และครูส่วนใหญ่ เห็นว่า ยุทธศาสตร์ 3 ยุทธศาสตร์ มีความเหมาะสม ทั้งด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านการภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ด้านเงื่อนไขความรู้ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม นอกจากนี้ยังได้เสนอแนะให้มุ่งเน้นกับบุคลากรทุกคน โดยการใช้เพิ่มสะสมงาน เป็นเครื่องชี้วัดเชิงรูปธรรมเพื่อพัฒนาความก้าวหน้า ในการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพิ่มสะสมงานครู โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ครูคนที่ 17 (4.81), ครูคนที่ 4,6,7,14 (4.68) ครูคนที่ 15,16 (4.76) ที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก ยุทธศาสตร์ 3 ยุทธศาสตร์ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งกระบวนการพัฒนาบุคลากรที่เกิดจากปัญหาและความต้องการที่แท้จริง เป็นการเรียนรู้เพื่อนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้ภายในครอบครัว ไม่เป็นภาระแก่สังคม ไม่มีหนี้สิน สอดคล้องกับ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (ปิยบุตร หล่อไกรเลิศ. 2547 : 33) ได้ให้ความหมายว่า เศรษฐกิจพอเพียง อาจมองได้ 2 ด้าน คือ มองอย่างวัตถุนิยมและมองแบบจิตวิสัย 1) มองอย่างวัตถุนิยม มองภายนอก คือ ต้องมีกิน มีใช้ มีปัจจัยสี่เพียงพอ ที่เราพูดว่าพอสมควรตามอัตภาพ ซึ่งใกล้เคียงกับคำว่าพึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ 2) มองแบบจิตวิสัย ด้านจิตใจภายใน คือ คนจะมีความรู้สึกเพียงพอไม่เท่ากัน บางคนมีเป็นล้านก็ไม่พอ บางคนมีนิดเดียวก็เป็นการเพียงพอทางจิต และสอดคล้องกับงานวิจัยของภคินี โอพาริกชาติ (2547 : 79) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู ในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานในด้าน โอกาสความก้าวหน้าและการพัฒนาความสามารถแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ครูที่สอนช่วงชั้นที่ 4 มีคุณภาพชีวิตในการทำงานด้าน โอกาสความก้าวหน้าและการพัฒนาความสามารถสูง เพราะครูมีความรู้สึก ว่า เมื่อสอนช่วงชั้นที่สูงจะทำให้เกิดความก้าวหน้าในหน้าที่ราชการ รวมทั้งการพิจารณาความดีความชอบ และมีโอกาสในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และการศึกษาต่อ สิ่งเหล่านี้ ทำให้ครูเกิดความพึงพอใจที่ได้ปฏิบัติงานสอนในช่วงชั้นที่ 4 และของ นิยม ไฝ่โสภณ (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมการครองตน ครองคน และครองงานตามแนวพุทธธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาและเปรียบเทียบ พฤติกรรมครองตน ครองคน และครองงานตามแนวพุทธธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา จำแนกตามสถานภาพ และขนาดของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมครองตน ครองคน และครองงานตามแนวพุทธธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมมีพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านก็พบว่าอยู่ในระดับมากเช่นกัน เมื่อพิจารณาตัวแปรตามสถานภาพ และขนาดของโรงเรียน

พบว่าผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา มีพฤติกรรมครองตน ครองคน และครองงานตามแนวพุทธธรรมอยู่ในระดับมากทั้ง โดยรวมและรายด้านทุกตัวแปรเช่นเดียวกัน 2) พฤติกรรมครองตน ครองคน และครองงานตามแนวพุทธธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครู-อาจารย์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมครองตน ครองคน และครองงานตามแนวพุทธธรรมของผู้บริหาร ทั้ง โดยรวมและรายด้านมากกว่าครู-อาจารย์ แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียนพบว่าไม่แตกต่างกัน และ ไม่มีปฏิสัมพันธ์กัน ระหว่างสถานภาพและขนาดของ โรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 จากการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาการปฏิบัติงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรใน โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง จึงเสนอแนะว่ายุทธศาสตร์ในการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงควรส่งเสริมทั้ง 5 ด้าน

1.2 จากการศึกษาพบว่า ความต้องการการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรใน โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและ รายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงตามอันดับค่าเฉลี่ย คือ ความมีเหตุผล ส่วนความพอประมาณและการมีภูมิคุ้มกันที่ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน จึงเสนอแนะว่าควรมีการส่งเสริมการดำเนินการพัฒนาครูด้าน ความมีเหตุผล ความพอประมาณ และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ตามลำดับ

1.3 การพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรใน โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ด้านความพอประมาณ ประกอบด้วย ความพอประมาณด้านสังคม ความพอประมาณด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความพอประมาณด้านเทคโนโลยี ความพอประมาณด้านเศรษฐกิจ ด้านความมีเหตุผล ประกอบด้วย ความมีเหตุผลด้านยึดความประหยัด ความมีเหตุผลด้านยึดถือการประกอบอาชีพสุจริต ความมีเหตุผลด้านละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ ความมีเหตุผลด้านการปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี และด้านการมีภูมิคุ้มกัน ประกอบด้วย มีความรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง ซื่อสัตย์ ขยัน อดทน และแบ่งปัน ดังนั้นควรส่งเสริมการนำยุทธศาสตร์ดังกล่าวสู่การปฏิบัติ

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ระดับปฏิบัติในสถานศึกษาควรส่งเสริมครูให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลัก เศรษฐกิจพอเพียงอย่างต้องแท้ก่อน

ระดับนโยบาย โดยสอดคล้องแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร สาระเรียนรู้ต่าง ๆ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

3.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียน การสอนให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น

3.2 ควรมีการส่งเสริมครูที่ได้รับการพัฒนาแล้ว เป็นกลุ่มผู้ร่วมนิเทศในการขยายผลการพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศ และการประเมินเพิ่ม สะสมงาน เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะพัฒนามากขึ้น